

Тема 9. Ревізія операцій на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України

План

1. Порядок проведення ревізії операцій на реєстраційному рахунку.
2. Документи аналітичного і синтетичного обліку, які виступають джерелами ревізії операцій на реєстраційному рахунку.

Розвиток сучасних систем електронних платежів та розширення на цій основі обсягів безготівкових розрахунків в установах державного сектору економіки певним чином спрощують відносини між контрагентами та знижують рівень ризиків, пов'язаних з допущенням помилок і порушень при зарахуванні й списанні грошових коштів. Такі операції здійснюються відповідно до вимог Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті № 22 від 21.01.2004 р. (зі змінами) та Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 372 від 02.04.2014 р. (зі змінами).

Метою проведення ревізії операцій, що проводяться через рахунки установ державного сектору, є обґрунтування доцільності відкриття рахунків, а також перевірка законності й достовірності проведених операцій, а також правильності їхнього відображення в бухгалтерському обліку.

Розпорядникам і одержувачам бюджетних коштів, а також відокремленим структурним підрозділам, відкриваються рахунки для проведення операцій з бюджетними коштами, які пов'язані забезпеченням функціонування суб'єктів державного сектору. Система казначейського обслуговування (через перелік підпорядкованих суб'єктів, специфічну організаційну структуру та особливості економічних взаємовідносин і галузеві особливості) накладає відбиток на склад цих рахунків (рис. 3.8).

Також в органах Державної казначейської служби України відкриваються:

- бюджетні рахунки для зарахування надходжень (рахунки за надходженнями). Згідно з означенням, поданим у Положенні №758, – це рахунки для зарахування доходів бюджетів, надходжень в частині повернення до бюджетів бюджетних позичок, фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, та кредитів, у тому числі залучених державою (Верховною Радою Автономної Республіки Крим, міськими радами) або під державні (місцеві) гарантії);

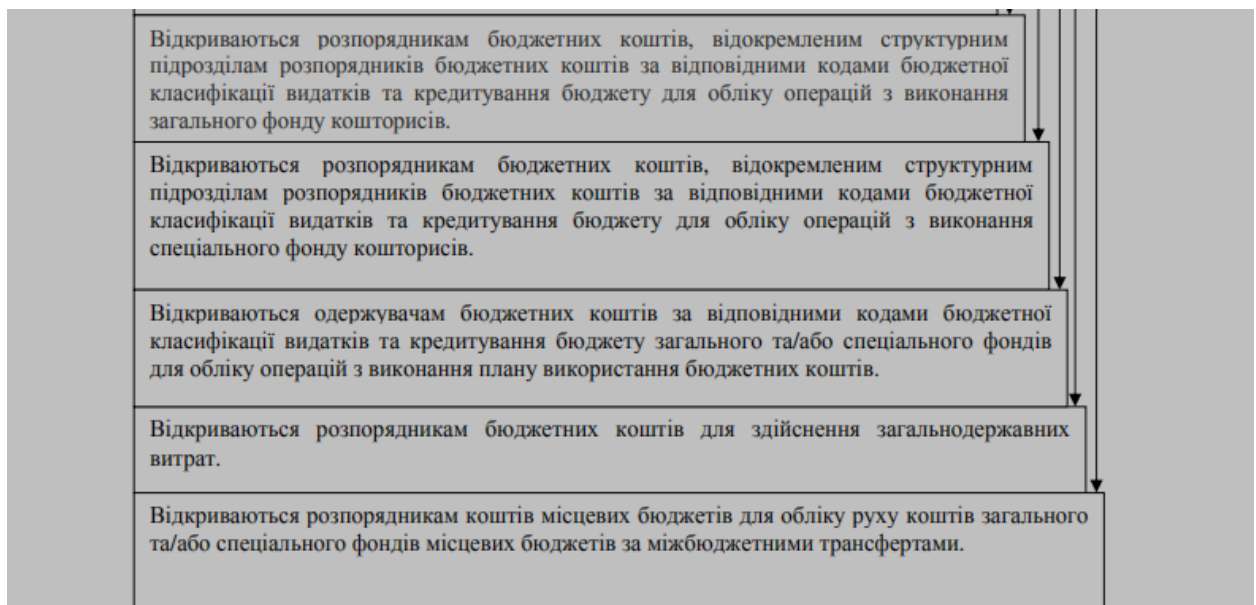
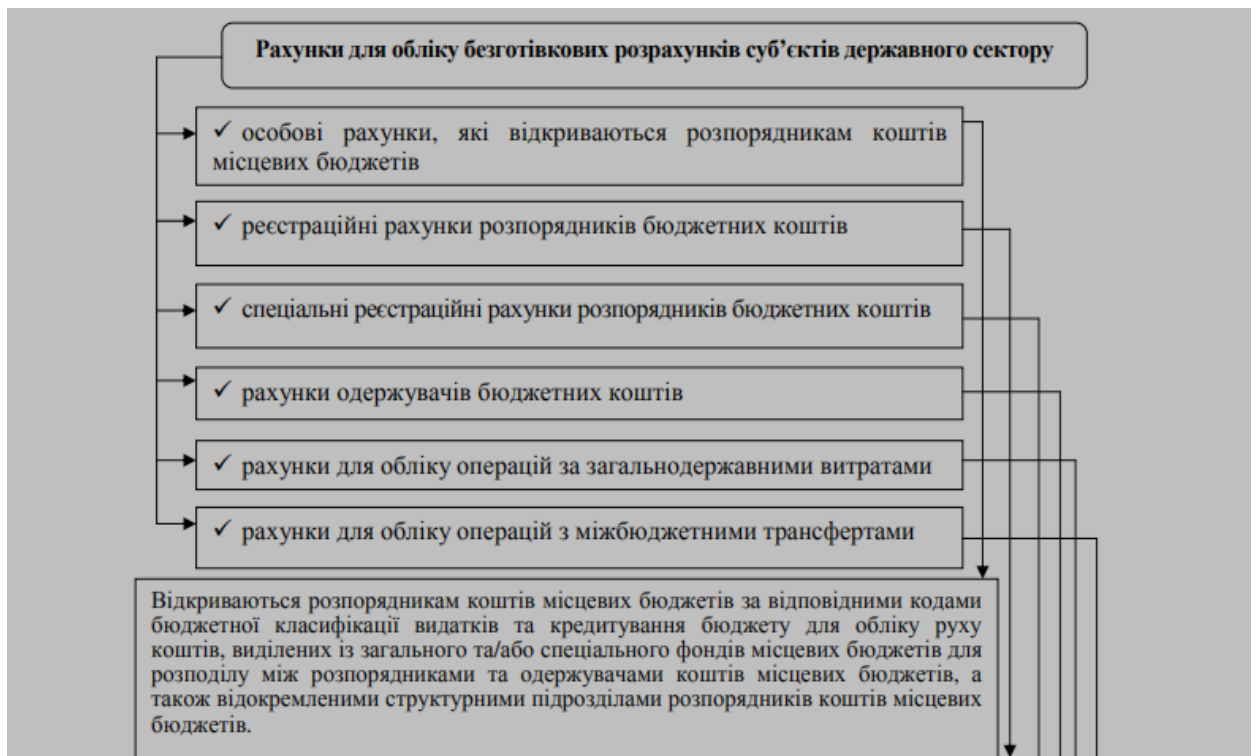

Рис. 3.8. Структура рахунків для здійснення операцій з безготівкових розрахунків

- інші бюджетні рахунки (відповідно до Положення №758 – рахунки, які відкриваються за відповідними кодами бюджетної класифікації для здійснення операцій з обслуговування внутрішніх і зовнішніх боргових зобов'язань держави та в інших випадках, визначених нормативно-правовими актами);
- небюджетні рахунки (згідно з Положенням №758 – рахунки, які відкриваються органами Казначейства у випадках, передбачених законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, розпорядникам бюджетних коштів та одержувачам бюджетних коштів, відокремленим

структурним підрозділам розпорядників бюджетних коштів, підприємствам, установам, організаціям та фізичним особам/підприємцям за операціями, що не належать до операцій з виконання бюджетів).

Порядок відкриття усіх вищевказаних рахунків регламентується Порядком відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України № 758, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України від 22.06.2012 р.

У зв'язку з наявністю низки особливостей, що пов'язані з формуванням джерел фінансового забезпечення державного сектору, а саме державного й місцевих бюджетів, при відкритті рахунків для здійснення операцій з грошовими коштами існують певні специфічні застереження та порядок. Їхнє дотримання дозволяє вирішити ті неузгодженості, які виникають через порушення строків прийняття бюджетів. Зазвичай (коли бюджети приймаються своєчасно) бюджетні рахунки відкриваються на початку нового бюджетного періоду. Ця процедура відповідає вимогам Закону України «Про Державний бюджет України» і відповідних рішень про місцеві бюджети. Таким чином, рахунки відкриваються щороку. Однак на практиці спостерігається неприйняття (несвоєчасне прийняття) Закону про Державний бюджет України. В такому разі застосовують підхід, що має в своїй основі використання рахунків попереднього бюджетного періоду. Останні відкриваються і на новий бюджетний період.

Щодо спеціальних реєстраційних рахунків, на яких зберігаються залишки грошових коштів, що передбачені на покриття певних витрат у наступному бюджетному періоді (за відповідним цільовим призначенням), то вони відкриваються за умови подання встановленого згідно чинного законодавства переліку документів. Особливість ініціювання процедури відкриття спеціальних реєстраційних рахунків загалом полягає в тому, що їй передуює заведення (відкриття) особової справи на конкретного розпорядника коштів. Окрім цього, до уваги береться перелік власних надходжень суб'єкта діяльності, коди програмної класифікації видатків (до застосування програмноцільового методу – тимчасова класифікація видатків та кредитування місцевих бюджетів).

До інших умов відкриття рахунків також відноситься:

– основа – План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів;

– дозвіл керівника та головного бухгалтера органу казначейської служби або їх заступників;

– реєстрація в книзі відкритих рахунків (ведеться органом казначейської служби). При здійсненні контролю усі ці умови слід перевірити на предмет дотримання, а також дослідити якість та дієвість системи внутрішнього контролю. Зокрема, оскільки контроль за правильністю відкриття та закриття рахунків має здійснювати головний бухгалтер органу казначейської служби, на балансі якого відкрито/закрито рахунки, чи його заступник, то слід встановити, чи ведеться такий контроль і якою є його якість. Для цього ревизор може використати такий прийом, як анкетування, чи будь-який інший прийнятний спосіб.

Ревізія операцій на рахунках в органах Державної казначейської служби повинна розпочинатись із встановлення місця відкриття та кількості відкритих суб'єкту діяльності рахунків.

Після цього суцільним методом перевіряються здійснені за реєстраційним рахунком операції, які були здійснені після завершення попередньої ревізії. Для цього перевіряють наявність виписок за кожним рахунком та тотожність (відповідність) залишків (за станом на перше число місяця, з якого починається ревізований період), вказаних у виписках з даними бухгалтерського обліку.

При цьому послуговуються методом порівняння, зокрема даних меморіального ордеру № 2, Книги «ЖурналГоловна». В цьому випадку слід пам'ятати, що за кожним рахунком ведеться окремий меморіальний ордер (2а, 2б, 2в і т. ін.). Виписки перевіряються в хронологічному порядку, що уможливує встановлення правильності та послідовності перенесення залишків (з однієї виписки до наступної). Логічна послідовність проведення ревізії операцій на рахунках дозволяє якнайповніше аналізувати стан ведення обліку грошових коштів. В цьому контексті наступним кроком (етапом) її проведення є перевірка отриманих виписок з реєстраційних рахунків. Її здійснюють, щоб встановити достовірність і наявність у них всіх реквізитів, а також виявити повноту додатків до виписок. Останні дають змогу отримати свідчення про фактичне здійснення операцій. Окрім цього, перевіряються платіжні доручення (платіжні вимоги та інші платіжні документи, котрі використовуються відповідно до обраного методу розрахунків). У разі нестачі додатків або наявності у виписках підчисток, виправлень, змитих чи нечітких відтисків штампів ревізор зобов'язаний звірити такі документи з копіями виписок, які знаходяться в органі казначейської служби, який обслуговує організацію-суб'єкта державного сектору. Слід зазначити, що ініціювання органами Державної казначейської служби України використання програмно-технічного комплексу «Клієнт Казначейства – Казначейство» значно скорочує зловживання в сфері операцій з грошовими коштами, які здійснюються на рахунках суб'єктів діяльності державного сектору, зокрема бюджетних установ. Це пов'язано насамперед із специфікою підготовки й передачі документації на здійснення операції. По-перше, у цій системі виключений потік паперових носіїв (паперових документів). Подруге, супроводжуючі документи (бюджетні зобов'язання, бюджетні фінансові зобов'язання та ін.), які супроводжують платіжну документацію, надсилаються в органи ДКСУ через канали зв'язку лише один раз і зберігаються в базі даних для потреб подальшого використання через посилання на збережену копію. Таким чином, значно знижується ризик допущення помилок. Легітимність та юридична сила такого роду документації забезпечується через використання електронного цифрового підпису. У цьому випадку завданням ревізора є перевірка наявності ліцензії на його використання, документації на запровадження системи (анкети й договору), а також рівнів захисту від несанкціонованого доступу.

Оскільки виписки з реєстраційних рахунків в такій системі видаються щоденно, ревізору слід звірити вхідні й вихідні залишки як за виписками, так і за датами здійснення операцій. Це уможливує виявлення знищених виписок за конкретний день, оскільки звіряння проводиться з даними попередніх виписок. При знищенні виписок про отримання фінансового забезпечення (фінансування з бюджету) і виявленні подальшого його використання можна зробити висновок про привласнення коштів або інші

зловживання (наприклад, перерахування коштів за ТМЦ чи послуги, які не придбавались й не використовувались).

Іншим, не менш важливим кроком при проведенні ревізії операцій за рахунками суб'єктів державного сектору, зокрема бюджетних установ, є перевірка відповідності сум оборотів (за дебетом і кредитом). У цьому випадку має бути дотримана умова, яка впливає з подвійного запису. Також варто акцентувати увагу на відповідності придбаних цінностей їх фактичному надходженню. Виявлення випадків розбіжності між найменуваннями ТМЦ, вказаними у платіжних документах і первинній документації з їх оприбуткування, вказує на порушення реальності здійснюваної операції. Можливі також випадки, коли оплата придбання не супроводжувалася відображенням надходження цінностей на нематеріальні рахунки. Це також вимагає перевірки первинної документації з обліку ТМЦ та порівняння їхніх даних з даними, відображеними в платіжних документах.

Важливим інструментом контролю при здійсненні ревізії операцій за реєстраційними рахунками є перевірка рівня відповідності аналітичних і синтетичних даних. Рівність показників вказує на правильність ведення синтетичного й аналітичного обліку та належну відповідність даних документів, що прикладені до виписок, із записами оборотів на рахунках, які відповідають здійсненим операціям.

Складовою ревізії є також встановлення факту відображення всіх операцій руху грошових коштів на реєстраційних рахунках і правильності їх проведення в системі бухгалтерського документообороту: накопичувальних відомостях руху коштів загального й спеціального фондів (меморіальні ордери № 2 та № 3), Книзі «Журнал – Головна» (дані меморіальних ордерів повинні відповідати даним книги).

Загалом належна ефективність ревізії за рахунками залежить не лише від повноти перевірки, яка проводиться на самому суб'єкті державного сектору. Суттєве значення при цьому має проведення зустрічних перевірок даних, в тому числі безпосередньо в казначейській службі, яка обслуговує установу, котра ревізується.

Отже, ревізія, здійснювана щодо операцій на реєстраційних рахунках, включає такі етапи (кроки):

1. Перевірка виписок і первинної документації, прикладеної до них.
2. Встановлення правильності підрахунків сум оборотів, початкового і кінцевого залишків.
3. Перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку та дотримання порядку документального забезпечення (дотримання встановленої схеми документообороту).

Окрім цього, обов'язково слід здійснити перевірку законності операцій з надходження та використання коштів на рахунках установи. При цьому слід перевірити не лише операції, здійснені з використанням платіжних доручень, а й за розрахунками чеками, акредитивами чи іншими платіжними документами, що використовуються при різних формах розрахунків. Акцент робиться на дотриманні цільового використання

коштів, своєчасності повернення залишків і повноті оприбуткування товарно-матеріальних цінностей. Зокрема, слід перевірити використання акредитивів, чеків та звітів про них тощо. Перевірка проводиться за стандартною процедурою: дослідження цілей і напрямів витрачання грошових коштів, наявність виправдовувальних документів, повнота й своєчасність оприбуткування ТМЦ, відповідність сум у ланцюгу документообороту, включаючи дані реєстрів бухгалтерського обліку, Книги «Журнал-головної» та Балансу. Результати ревізії оформляються довідкою (якщо порушень не виявлено) або актом.